

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

25 януари 2018 година *

„Преюдициално запитване — Харта на основните права на Европейския съюз — Член 7 — Зачитане на личния и семейния живот — Директива 2011/95/ЕС — Стандарти относно условията за предоставяне на статут на бежанец или статут на лице под субсидиарна закрила — Опасение от преследване поради сексуалната ориентация — Член 4 — Оценяване на фактите и обстоятелствата — Прибягване до експертиза — Психологически тестове“

По дело C-473/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Съд по административни и трудови спорове Сегед, Унгария) с акт от 8 август 2016 г., постъпил в Съда на 29 август 2016 г., в рамките на производство по дело

F

срещу

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen (докладчик), председател на състава, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby и M. Vilaras, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 13 юли 2017 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за F, от T. Fazekas и Z. B. Barcza-Szabó, ügyvédek,
- за унгарското правителство, от M. Z. Fehér, G. Koós и M. M. Tátrai, в качеството на представители,
- за френското правителство, от D. Colas, E. de Moustier и E. Armoët, в качеството на представители,

* Език на производството: унгарски.

- за нидерландското правителство, от М. Gijzen и М. Bulterman, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от М. Condou-Durande и А. Tokár, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 5 октомври 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и на член 4 от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 2011 г., стр. 9).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между F, нигерийски гражданин, и Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (Служба за имиграция и гражданство, Унгария) (наричана по-нататък „Службата“) във връзка с решението, с което се отхвърля подадената от F молба за убежище и се констатира, че не е имало пречка за връщането на последния.

Правна уредба

Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи

- 3 Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., предвижда в член 8, параграф 1:

„Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция“.

Правото на Съюза

Директива 2005/85/ЕО

- 4 Член 2, буква д) от Директива 2005/85/ЕО на Съвета от 1 декември 2005 година относно минимални норми относно процедурата за предоставяне или отнемане на статут на бежанец в държавите членки (ОВ L 326, 2005 г., стр. 13; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 242) предвижда:

„По смисъла на настоящата директива:

[...]

- д) „решаващ орган“ означава всеки квазисъдебен или административен орган в държава членка, който е компетентен за разглеждането на молбите за убежище и който е компетентен да вземе решение като първа инстанция по такива случаи, при условията на приложение I“.

5 Член 4, параграф 1, първа алинея от тази директива гласи:

„Държавите членки определят по всички процедури решаващи органи, които да отговарят за извършването на съответното разглеждане на молбите, в съответствие с разпоредбите на настоящата директива [...]“.

6 Член 8, параграф 2 от посочената директива предвижда:

„Държавите членки гарантират решенията по молбите за убежище да се вземат от решаващия орган след извършване на подходящо разглеждане. [...]“.

7 В член 13, параграф 3 от същата директива се уточнява:

„Държавите членки вземат необходимите мерки за това личното интервю да се проведе при условия, които дават възможност на кандидата да изложи основанията за своята молба. За целта държавите членки:

а) гарантират, че лицето, което провежда интервюто, е достатъчно компетентно да отчете личните и общите обстоятелства във връзка с молбата, включително културния произход или уязвимостта на кандидата, когато има възможност да направи това, [...]“.

8 Член 39, параграфи 1 и 2 от Директива 2005/85 гласи:

„1. „Държавите членки гарантират, че кандидатите за убежище разполагат с право на ефективна защита пред съд срещу следното:

а) решение относно тяхната молба за убежище [...]

[...]

2. Държавите членки предвиждат сроковете и другите необходими правила, за да може кандидатът да упражни своето право на ефективна защита съгласно параграф 1“.

Директива 2011/95

9 Текстът на съображение 30 от Директива 2011/95 е следният:

„Необходимо е също така да се приеме ново общо понятие относно основанията за преследване „принадлежност към определена социална група“. За целите на определянето на дадена социална група следва надлежно да се вземат предвид проблемите, свързани с пола на молителя, включително неговата полова идентичност и сексуална ориентация, които могат да бъдат свързани с определени правни традиции и обичаи, водещи например до генитално осакатяване, насилствена стерилизация или принудителни аборти, доколкото те са свързани с основателни опасения на молителя за преследване“.

10 Член 4 от тази директива предвижда:

„1. „Държавите членки могат да преценят, че е задължение на молителя да представи във възможно най-кратък срок всички необходими елементи в подкрепа на своята молба за международна закрила. Държавата членка следва да оцени, в сътрудничество с молителя, елементите, свързани с молбата.

2. Елементите, посочени в параграф 1, се състоят от декларации на молителя и от всички документи, с които разполага молителят, за своята възраст, минало, включително и за свързаните с него роднини, самоличност, гражданство(а), държава(и), както и за мястото или местата на предишно пребиваване, предходни молби за убежище, за своя маршрут на пътуване, документи за пътуване, както и причини за подаване на молба за международна закрила.

3. Оценяването на молбата за международна закрила следва да бъде извършено за всеки отделен случай, като се вземат под внимание следните елементи:

- а) всички относими факти, свързани с държавата на произход в момента на вземането на решение по молбата, включително законите и подзаконовите актове на държавата на произход, както и начинът на тяхното прилагане;
- б) относими декларации и документи, представени от молителя, включително и информация, позволяваща да се определи дали молителят е бил или би могъл да бъде обект на преследване или на тежки посегателства;
- в) индивидуалното положение и личните обстоятелства относно молителя, включително и фактори като неговото минало, пол и възраст, за да може да се определи, въз основа на личните обстоятелства относно молителя, дали действията, на които той е бил или рискува да бъде изложен, биха могли да бъдат считани за преследване или за тежки посегателства;
- г) фактът дали след напускането на държавата на произход молителят е упражнявал дейности, чиято единствена или основна цел е била да се създадат необходимите условия, за да се подаде молба за международна закрила, с цел да се определи дали тези дейности биха го изложили на преследване или на тежки посегателства, ако той би се завърнал в тази държава;
- д) дали е разумно да се смята, че молителят би могъл да се ползва от закрилата на друга държава, чието гражданство той би могъл да поиска.

[...]

5. Когато държавите членки прилагат принципа, съгласно който молителят има задължение да обоснове молба за международна закрила, и когато определени аспекти на неговите декларации не са подкрепени с документи или други доказателства, тези аспекти не изискват потвърждение, когато са изпълнени следните условия:

- а) молителят е положил реални усилия да обоснове своята молба;
- б) всички относими елементи, с които молителят разполага, са били представени и е било дадено задоволително обяснение за липсата на останалите относими елементи;
- в) декларациите на молителя са преценени за непротиворечиви и достоверни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация;
- г) молителят е подал молбата си за международна закрила във възможно най-ранния момент, освен ако молителят може да посочи определени причини за това, че не го е направил; и
- д) общата достоверност на твърденията на молителя е установена“.

11 Член 10 от посочената директива гласи:

„1. „При оценяването на мотивите за преследване държавите членки вземат под внимание следните елементи:

[...]

г) една група се счита за определена социална група, когато по-специално:

- нейните членове споделят една вродена характеристика или обща история, която не подлежи на изменение, или споделят характеристика или вярване, до такава степен съществено за идентичността или съзнанието, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от нея, и
- тази група има собствена идентичност в съответната държава, защото е разглеждана като различна от заобикалящото я общество.

В зависимост от условията, преобладаващи в държавата на произход, специфична социална група може да бъде и група, чиито членове имат като обща характеристика определена сексуална ориентация. Сексуалната ориентация не може да се разбира като включваща деяния, обявени за престъпления от националното право на държавите членки. [...]

[...]

2. Когато се преценява основателността на опасенията от преследване на даден молител, фактът дали той действително притежава характеристиката, свързана с раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или с политическо мнение, която е в основата на преследването, е без значение, при положение че според субекта на преследването той притежава тази характеристика“.

12 В член 39, параграф 1, първа алинея от същата директива се уточнява:

„Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 и 35 до 21 декември 2013 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези мерки“.

13 Член 40, първа алинея от Директива 2011/95 гласи:

„Директива 2004/83/ЕО се отменя за обвързаните с настоящата директива държави членки, считано от 21 декември 2013 [...]“.

Директива 2013/32/ЕС

14 Член 4, параграф 1 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (ОВ L 180, 2013 г., стр. 60) предвижда:

„Държавите членки определят по всички процедури решаващ орган, който да отговаря за извършването на съответното разглеждане на молбите, в съответствие с разпоредбите на настоящата директива. Държавите членки следят за това този орган да разполага с подходящи средства, включително с достатъчно на брой компетентни служители, за изпълнението на своите задачи в съответствие с настоящата директива“.

15 Член 10, параграф 3 от тази директива гласи:

„Държавите членки гарантират, че решенията по молбите за международна закрила се вземат от решаващия орган след извършване на подходящо разглеждане. За тази цел те гарантират, че:

[...]

г) служителите, които разглеждат молбите и вземат решение по тях, имат възможност, когато това е необходимо, да потърсят съвет от експерти по определени въпроси, като въпроси, свързани с медицински, културни или религиозни аспекти, с децата или пола“.

16 В член 15, параграф 3 от посочената директива се уточнява:

„Държавите членки вземат необходимите мерки за това личното интервю да се проведе при условия, които дават възможност на кандидата да изложи основанията за своята молба по последователен начин. За целта държавите членки:

а) гарантират, че лицето, което провежда интервюто, е компетентно да отчете личните и общите обстоятелства във връзка с молбата, включително културния произход, пола, сексуалната ориентация, половата идентичност или уязвимостта на кандидата;

[...]“.

17 Член 46, параграфи 1 и 4 от същата директива предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че кандидатите разполагат с право на ефективна защита пред съд срещу следното:

а) решение относно тяхната молба за международна закрила, включително за решение, с което:
i) се установява, че молбата е неоснователна във връзка със статут на бежанец и/или статут на лице под субсидиарна закрила;

[...]

4. Държавите членки предвиждат разумни срокове и други необходими правила, за да може кандидатът да упражни своето право на ефективна защита съгласно параграф 1. [...]

[...]“.

18 Член 51, параграф 1 от Директива 2013/32 гласи:

„Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 1—30, член 31, параграфи 1, 2, и 6—9, членове 32—46, членове 49 и 50 и приложение I, не по-късно от 20 юли 2015 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби“.

19 Текстът на член 52, първа алинея от тази директива е следният:

„Държавите членки прилагат законовите, подзаконовите и административните разпоредби, посочени в член 51, параграф 1, към молбите за международна закрила и към процедурите за отнемане на международна закрила, които са подадени след 20 юли 2015 г. или на по-ранна дата. Молбите, подадени преди 20 юли 2015 г., и процедурите за отнемане на статута на бежанец, започнати преди същата дата, се уреждат от законовите, подзаконовите и административните разпоредби, приети съгласно Директива 2005/85/ЕО“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 20 F подава през април 2015 г. молба за убежище пред унгарските органи.
- 21 В подкрепа на това искане той изтъква, още на първото интервю, провеждано от служителя, че се опасява с основание от преследване в страната си по произход поради своята хомосексуалност.
- 22 С решение от 1 октомври 2015 г. Службата отхвърля искането. В това отношение тя приема, че в декларациите на F не се откриват съществени противоречия. Въз основа на експертиза от психолог обаче службата заключава, че декларациите на F не са достоверни. Тази експертиза включва изследване, оценка на личността и няколко личностни теста, а именно тест, изготвен въз основа на рисунката на човек под дъжда, както и тестовете на Роршах и на Сонди, и стига до заключението, че не е възможно да се подкрепи твърдението относно сексуалната му ориентация.
- 23 F подава жалба срещу решението на Службата пред запитващата юрисдикция, като поддържа по-специално, че психологическите тестове, които е преминал, сериозно засягат неговите основни права и не позволяват да се прецени правдоподобно сексуалната му ориентация.
- 24 Запитващата юрисдикция отбелязва, че жалбоподателят по главното производство не е могъл да посочи конкретно по какъв начин тези тестове са засегнали основните права, гарантирани от Хартата. Тя уточнява и че той е заявил, че не му е правен физически преглед, нито е трябвало да гледа фотографии или филми с порнографско съдържание.
- 25 Вследствие на процесуално действие по събиране на доказателства, разпоредено от запитващата юрисдикция, Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézet (Институт на вещите лица и криминалистите, Унгария) представя експертно заключение, от което е видно, че методите, използвани в хода на процедурата по разглеждане на молба за убежище, не засягат човешкото достойнство и могат, заедно с „подходящо изследване“, да дадат представа за сексуалната ориентация на съответното лице, както и евентуално да поставят под съмнение основателността на твърденията му по този въпрос. Запитващата юрисдикция уточнява, че се счита обвързана от изводите в тава експертно заключение.
- 26 При тези обстоятелства Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Съд по административни и трудови спорове Сегед, Унгария) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 4 от Директива 2011/95/ЕО във връзка с член 1 от Хартата да се тълкува в смисъл, че допуска за търсещи убежище лица, принадлежащи към общността на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните или интерсексуалните лица (ЛГБТИ), да се изисква и преценява експертното заключение на експерт-психолог, основано на проективни личностни тестове, когато за съставянето му не се поставят въпроси относно сексуалните навици на търсещото убежище лице, нито същото се подлага на физически преглед?
- 2) В случай че експертното заключение, до което се отнася първият въпрос, не може да се използва като доказателство, трябва ли член 4 от Директива 2011/95 във връзка с член 1 от Хартата да се тълкува в смисъл, че когато молбата за международна убежище се основава на твърдения за преследване поради сексуалната ориентация, нито националните административни органи, нито съдилищата имат възможност да проверят посредством експертиза истинността на твърденията на търсещото убежище лице, независимо от специфичните характеристики на използваните методи?“.

По преюдициалните въпроси

По втория въпрос

- 27 С втория си въпрос, който следва да се разгледа на първо място, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска органът, който отговаря за разглеждането на молбите за международна закрила или евентуално юрисдикциите, сезирани с жалба срещу решение на този орган, да назначат експертиза при оценяването на фактите и обстоятелствата относно твърдяната сексуална ориентация на молителя.
- 28 Необходимо е да се подчертае, че с оглед на особения контекст, в който се вписват молбите за международна закрила, декларациите на лице, което търси международна закрила относно сексуалната си ориентация, представляват само отправна точка при оценяването на фактите и обстоятелствата, предвидено в член 4 от Директива 2011/95 (вж. по аналогия решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 49).
- 29 Следователно, макар лицето, което търси международна закрила, да е длъжно да посочи тази ориентация, която е част от личния му живот, молбите за международна закрила, мотивирани с опасение от преследване поради посочената ориентация, също като молбите, в които се посочват други мотиви за преследване, могат да бъдат оценявани в съответствие с член 4 от тази директива (вж. по аналогия решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 52).
- 30 В това отношение следва да се припомни, че сексуалната ориентация представлява характеристика, по която може да се определи принадлежността на молител към определена социална група по смисъла на член 2, буква г) от Директива 2011/95, когато групата от лица, чиито членове споделят една и съща сексуална ориентация, се възприема от заобикалящото я общество като различна (вж. в този смисъл решение от 7 ноември 2013 г., X и др., C-199/12—C-201/12, EU:C:2013:720, т. 46 и 47), което впрочем се потвърждава от член 10, параграф 1, буква г) от тази директива.
- 31 Въпреки това от член 10, параграф 2 от тази директива следва, че когато държавите членки преценяват основателността на опасенията от преследване на даден молител, фактът дали той действително притежава характеристиката, свързана с принадлежност към определена социална група, която е в основата на преследването, е без значение, при положение че според субекта на преследването той притежава тази характеристика.
- 32 Следователно за произнасянето по молба за международна закрила, мотивирана с опасение от преследване поради сексуална ориентация, невинаги е необходимо да се преценява истинността на твърденията на молителя за сексуалната му ориентация при оценяването на фактите и обстоятелствата, предвидено в член 4 от посочената директива.
- 33 При това положение следва да се отбележи, че в член 4, параграф 3 от Директива 2011/95 се изброяват елементите, които компетентните органи трябва да вземат предвид при индивидуалната оценка на молба за международна закрила, и че в член 4, параграф 5 от тази директива се уточняват условията, при които държава членка, която прилага принципа, съгласно който молителят трябва да обоснове своята молба, следва да приеме, че някои аспекти на декларациите на молителя не изискват потвърждение. Сред тези условия са по-специално фактът, че декларациите на молителя са преценени за непротиворечиви и достоверни и че те не влизат в разрез с наличната и относима за молбата му обща и конкретна информация, както и обстоятелството, че общата достоверност на твърденията на молителя е установена.

- 34 В това отношение следва да се приеме, че тези разпоредби не ограничават средствата, с които могат да разполагат тези органи, и по-специално не изключват прибягването до експертиза при оценяването на фактите и обстоятелствата, за да се определи с по-голяма точност действителната нужда на молителя от международна закрила.
- 35 Така или иначе в този контекст условията за евентуално прибягване до експертиза трябва да са съобразени с другите релевантни разпоредби на правото на Съюза, и по-специално с основните права, гарантирани с Хартата, като например правото на зачитане на човешкото достойнство, закрепено в член 1 от Хартата, и правото на зачитане на личния и семейния живот, гарантирано с член 7 от нея (вж. в този смисъл решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 53).
- 36 Макар разпоредбите на член 4 от Директива 2011/95 да са приложими към всички молби за международна закрила, независимо какви са мотивите за преследване, изтъкнати в тяхна подкрепа, компетентните национални органи трябва да адаптират правилата за оценяване на декларациите и писмените или други доказателства с оглед на особеностите на всяка категория молби за международна закрила при спазване на гарантираните от Хартата права (вж. в този смисъл решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 54).
- 37 Не е изключено в особения контекст на преценката на декларациите на лице, търсещо международна закрила относно сексуалната си ориентация, някои форми на експертиза да се окажат полезни за оценяването на фактите и обстоятелствата и да могат да бъдат извършени, без да се засягат основните права на молителя.
- 38 По този начин, както подчертават френското и нидерландското правителство, назначаването на нещо лице може по-специално да позволи да се събере по-подробна информация за положението на лицата, които имат определена сексуална ориентация в третата страна, от която произхожда молителят.
- 39 Впрочем член 10, параграф 3, буква г) от Директива 2013/32, който съгласно член 51, параграф 1 от нея е трябвало да бъде транспониран най-късно на 20 юли 2015 г., конкретно предвижда, че държавите членки гарантират, че служителите, които разглеждат молбите и вземат решение по тях, имат възможност, когато това е необходимо, да потърсят съвет от експерти по определени въпроси, като свързаните с пола, които обхващат, както е видно от съображение 30 от Директива 2011/95, въпросите, свързани с половата идентичност и сексуалната ориентация.
- 40 Въпреки това е необходимо да се отбележи, от една страна, че както от член 4, параграф 1 и от член 8, параграф 2 от Директива 2005/85, така и от член 4, параграф 1 и член 10, параграф 3 от Директива 2013/32 следва, че решаващият орган отговаря за подходящото разглеждане на молбите, в резултат на което той постановява решението си по тях. Така тези органи трябва да извършват оценката на фактите и обстоятелствата, предвидена в член 4 от Директива 2011/95, под контрола на съда (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2015 г., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, т. 40).
- 41 От друга страна, от член 4 от тази директива е видно, че разглеждането на молбата за международна закрила трябва да обхваща индивидуална оценка на молбата, като вземат предвид по-специално всички относими факти, свързани с държавата на произход на заинтересованото лице в момента на вземането на решение по молбата, относимата информация и документи, представени от него, както и индивидуалното положение на лицето и свързаните с него лични обстоятелства. При необходимост компетентният орган трябва да вземе предвид и предоставените обяснения относно липсата на доказателства и общата достоверност на твърденията на молителя (вж. по аналогия решения от 26 февруари 2015 г., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, т. 26 и от 9 февруари 2017 г., М, C-560/14, EU:C:2017:101, т. 36).

- 42 Следователно решаващият орган не може да основава решението си само на изводите от експертно заключение и този орган не може a fortiori да бъде обвързан от същите изводи при преценката на декларациите на молител за сексуалната му ориентация.
- 43 Що се отнася до възможността за юрисдикция, сезирана с жалба срещу решение на решаващия орган, с което се отхвърля молба за международна закрила, да назначи експертиза, следва да се добави, че както член 39, параграф 1 от Директива 2005/85, така и член 46, параграф 1 от Директива 2013/32 предвиждат, че молителят разполага с право на ефективна правна защита пред юрисдикция срещу това решение, без да очертават конкретно процесуалните действия за събиране на доказателства, която тя има право да разпореди.
- 44 Впрочем в член 39, параграф 2 от Директива 2005/85 и член 46, параграф 4 от Директива 2013/32 се уточнява, че държавите членки трябва да предвидят правилата, необходими за упражняване от молителя на правото му на ефективна защита.
- 45 Следователно, макар тези разпоредби да не изключват възможността юрисдикция да назначи експертиза, за да упражни ефективен контрол върху решението на решаващия орган, така или иначе, от една страна, с оглед на специфичната роля, възложена на юрисдикциите с член 39 от Директива 2005/85 и с член 46 от Директива 2013/32, и от друга страна, предвид свързаните с член 4 от Директива 2011/95 съображения, съдържащи се в точка 41 от настоящото решение, сезираната юрисдикция не може да основава решението си само на изводите от експертно заключение и не може a fortiori да бъде обвързана от преценката на декларациите на молител за неговата сексуална ориентация, съдържаща се в тези изводи.
- 46 С оглед на тези съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 4 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска органът, който отговаря за разглеждането на молбите за международна закрила, или евентуално юрисдикциите, сезирани с жалба срещу решение на този орган, да назначат експертиза при оценяването на фактите и обстоятелствата относно твърдяната сексуална ориентация на молителя, при положение че условията за такава експертиза са съобразени с основните права, гарантирани с Хартата, че посоченият орган и тези юрисдикции не основават решението си само на изводите от експертното заключение и че не са обвързани от тези изводи при преценката на декларациите на молителя за сексуалната му ориентация.

По първия въпрос

- 47 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4 от Директива 2011/95, разглеждан във връзка с Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска при преценката на действителната сексуална ориентация, твърдяна от лице, търсещо международна закрила, да се извършва и използва психологическа експертиза като разглежданата в главното производство, която има за предмет въз основа на проективни личностни тестове да се създаде представа за сексуалната ориентация на това лице.
- 48 От отговора, даден на втория въпрос, и от съображенията, изложени в точка 35 от настоящото решение, следва, че ако член 4 от Директива 2011/95 допуска в случай като разглеждания в главното производство решаващият орган или съдилищата, сезирани с жалба срещу решение на този орган, да назначат експертиза, условията за прибягване до такава експертиза трябва да са съобразени по-специално с основните права, гарантирани от Хартата.

- 49 Сред основните права, които са релевантни по-специално в рамките на специфична оценка на декларациите лице, търсецо международна закрила, относно сексуалната му ориентация се съдържа по-конкретно правото на зачитане на личния и семейния живот, закрепено в член 7 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 64).
- 50 Следователно член 4 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува с оглед на член 7 от Хартата (вж. по аналогия решение от 21 април 2016 г., Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, т. 28).
- 51 В това отношение следва да се посочи, че психологическа експертиза като разглежданата в главното производство се назначава от решаващия орган в рамките на процедурата по разглеждане на молбата за международна закрила, подадена от съответното лице.
- 52 От това следва, че посочената експертиза е извършена в контекст, в който лицето, което трябва да се подложи на проективни личностни тестове, е в положение, при което бъдещето му зависи в голяма степен от решението на този орган по неговата молба за международна закрила и при което евентуален отказ да се подложи на тези тестове може да представлява важен елемент, на който посоченият орган ще се основава, за да прецени дали лицето е подкрепило молбата си с достатъчно доказателства.
- 53 При това положение, дори когато извършването на психологически тестове, на които почива експертиза като разглежданата в главното производство, е формално обусловено от изразяването на съгласие от съответното лице, следва да се приеме, че това съгласие не е непременно свободно, тъй като *de facto* е наложено под натиска на обстоятелствата, в които се намират лицата, търсеци международна закрила (вж. по аналогия решение от 2 декември 2014 г., А и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 66).
- 54 При тези обстоятелства, както посочва генералният адвокат в точка 43 от заключението си, извършването и използването на психологическа експертиза като разглежданата в главното производство представлява намеса по отношение на правото на лицето на зачитане на личния му живот.
- 55 Съгласно член 52, параграф 1 от Хартата всяко ограничаване на упражняването на правата и свободите, признати от Хартата, трябва да бъде предвидено в закон и да зачита основното съдържание на тези права. При спазване на принципа на пропорционалност ограничения за упражняването на тези права и свободи могат да бъдат налагани само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Европейския съюз цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора.
- 56 Що се отнася по-конкретно до пропорционалността на констатираната намеса, следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда принципът на пропорционалност изисква приетите актове да не надхвърлят границите на подходящото и необходимото за постигането на легитимните цели на съответната правна уредба, като се има предвид, че пораждащите от нея неудобства не трябва да са несъразмерни с тези цели (вж. в този смисъл решения от 10 март 2005 г., Tempelman и Van Schaijk, C-96/03 и C-97/03, EU:C:2005:145, т. 47; от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 123 и от 15 февруари 2016 г., N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, т. 54).
- 57 В този контекст, ако намесата в личния живот на молител може да бъде обоснована от търсенето на елементи, позволяващи да се прецени действителната му нужда от международна закрила, решаващият орган следва да прецени, под контрола на съда, дали психологическата експертиза, която възнамерява да назначи или иска да вземе предвид, е подходяща и необходима за постигането на тази цел.

- 58 В това отношение следва да се подчертае, че експертиза като разглежданата в главното производство може да се смята за подходяща само ако се основава на достатъчно надеждни методи и принципи по отношение на стандартите, признати от международната научна общност. По този въпрос следва да се отбележи, че макар Съдът да не следва да се произнася по този аспект, който представлява преценка на фактите от компетентността на националния съд, надеждността на подобна експертиза е оспорена категорично от френското и нидерландското правителство, както и Комисията.
- 59 Във всички случаи влиянието на експертиза като разглежданата в главното производство върху личния живот на молителя изглежда несъразмерно спрямо преследваната цел, тъй като представлява намеса по отношение на правото на зачитане на личния живот, тежестта на която не може да се счита за пропорционална на ползата, която евентуално може да има от нея за оценяването на фактите и обстоятелствата, предвидено в член 4 от Директива 2011/95.
- 60 Всъщност, на първо място, с оглед на естеството и предмета на намесата в личния живот на търсещото международна закрила лице, изразяваща се в извършването и използването на експертиза като разглежданото в главното производство, тази намеса е особено тежка.
- 61 Всъщност такава експертиза почива по-специално на факта, че съответното лице се подлага на поредица от психологически тестове, предназначението на които е да се установи основен елемент от идентичността на това лице, който е свързан с личната му сфера, доколкото се отнася до интимни страни от живота на лицето (вж. в този смисъл решения от 7 ноември 2013 г., X и др., С-199/12—С-201/12, ЕУ:С:2013:720, т. 46 и от 2 декември 2014 г., А и др., С-148/13 — С-150/13, ЕУ:С:2014:2406, т. 52 и 69).
- 62 За да се прецени тежестта на намесата, състояща се в извършването и използването на психологическа експертиза като разглежданата в главното производство, трябва да се вземе предвид и принцип 18 от принципите на Джогджакарта относно приложението на международното право в областта на правата на човека във връзка със сексуалната ориентация и половата идентичност, на които се позовават френското и нидерландското правителство и в които се уточнява по-специално, че никой не може да бъде принуден да се подложи на каквато и да било форма на психологически тест поради сексуалната си ориентация или половата си идентичност.
- 63 От съчетанието на тези елементи е видно, че тежестта на намесата в личния живот, изразяваща се в извършването и използването на експертиза като разглежданата в главното производство, надхвърля това, което предполага оценката на декларациите на лицето, търсещо международна закрила, във връзка с опасение от преследване поради сексуалната му ориентация или прибягването до психологическа експертиза, която има предмет, различен от установяването на сексуалната ориентация на лицето.
- 64 На второ място, следва да се припомни, че експертиза като разглежданата в главното производство се вписва в рамките на оценяването на фактите и обстоятелствата, предвидено в член 4 от Директива 2011/95.
- 65 В този контекст подобна експертиза не може да се разглежда като необходима, за да се потвърдят декларациите на лице, търсещо международна закрила, относно сексуалната му ориентация, с оглед на произнасянето по молба за международна закрила, мотивирана с опасение от преследване поради посочената сексуална ориентация.
- 66 Всъщност, от една страна, провеждането на лично интервю от служители на решаващия орган може да допринесе за оценката на тези декларации, доколкото както член 13, параграф 3, буква а) от Директива 2005/85, така и член 15, параграф 3 буква а) от Директива 2013/32

предвиждат, че държавите членки гарантират, че лицето, което провежда интервюто, е компетентно да отчете личните обстоятелства във връзка с молбата, включително сексуалната ориентация на молителя.

- 67 В по-общ смисъл от член 4, параграф 1 от тази директива следва, че държавите членки са длъжни да гарантират, че решаващият орган разполага с подходящи средства, включително с достатъчно на брой компетентни служители, за изпълнението на своите задачи. От това следва, че служителите на този орган трябва по-специално да разполагат с подходящи правомощия при оценяването на молбите за международна закрила, които са мотивирани с опасение от преследване поради сексуалната ориентация.
- 68 От друга страна, от член 4, параграф 5 от Директива 2011/95 следва, че когато държавите членки прилагат принципа, съгласно който молителят трябва да подкрепи своята молба с доказателства, декларациите на молителя за сексуалната му ориентация, които не са подкрепени с документи или други доказателства, не изискват потвърждение, когато предвидените в тази разпоредба условия са изпълнени, като се има предвид, че тези условия се отнасят по-специално до непротиворечивостта и достоверността на декларациите и не препращат по никакъв начин към извършването или използването на експертиза.
- 69 Освен това, дори да се предположи, че експертиза, основаваща се на проективни личностни тестове, като разглежданата в главното производство може да допринесе, за да се определи с определена степен на надеждност сексуалната ориентация на съответното лице, от изложеното от запитващата юрисдикция е видно, че изводите от подобна експертиза могат само да дадат представа за тази сексуална ориентация. Следователно във всички случаи тези изводи имат приблизителен характер и поради това са с ограничено значение за преценката на декларациите на лице, търсещо международна закрила, по-конкретно когато, какъвто е случаят по главното производство, в тези декларации не се съдържат противоречия.
- 70 При тези обстоятелства, за да се отговори на първия въпрос, не е необходимо член 4 от Директива 2011/95 да се тълкува и с оглед на член 1 от Хартата.
- 71 От изложеното по-горе следва, че на първия въпрос трябва да се отговори, че член 4 от Директива 2011/95, разглеждан във връзка с член 7 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска при преценката на действителната сексуална ориентация, твърдяна от лице, търсещо международна закрила, да се извършва и използва психологическа експертиза като разглежданата в главното производство, която има за предмет въз основа на проективни личностни тестове да се създаде представа за сексуалната ориентация на това лице.

По съдебните разноски

- 72 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

- 1) Член 4 от Директива 2011/95 на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила трябва да се**

тълкува в смисъл, че допуска органът, който отговаря за разглеждането на молбите за международна закрила, или евентуално юрисдикциите, сезирани с жалба срещу решение на този орган, да назначат експертиза при оценяването на фактите и обстоятелствата относно твърдяната сексуална ориентация на молителя, при положение че условията за такава експертиза са съобразени с основните права, гарантирани с Хартата на основните права на Европейския съюз, че посоченият орган и тези юрисдикции не основават решението си само на изводите от експертното заключение и че не са обвързани от тези изводи при преценката на декларациите на молителя за сексуалната му ориентация.

- 2) Член 4 от Директива 2011/95, разглеждан във връзка с член 7 от Хартата на основните права, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска при преценката на действителната сексуална ориентация, твърдяна от лице, търсещо международна закрила, да се извършва и използва психологическа експертиза като разглежданата в главното производство, която има за предмет въз основа на проективни личностни тестове да се създаде представа за сексуалната ориентация на това лице.

Подписи